

Gondolatok az AI kapcsán

A szolnoki elektrolit gyár elleni civil tiltakozás kapcsán a marketinges csoporttagok már többször mondták, kérdezték, javasolták, hogy miért nem használom és használjam a chatgpt-t.

Tőlem ez nagyon távol állt, úgy voltam vele, hogy van nekem természetes intelligenciám 😊

Azonban Sári középiskolai beiratkozása nem ment zökkenőmentesen, és azt kérték nyomatékosan a gimiben, hogy lépjek be a krétába otthon, és töltsék le valami papírt, és nyomtassam ki, és küldjem el.

Hát én nagy bosszankodva beléptem, és persze az a papírt sehol nem volt a krétában, de felugrott egy ablak, egy levél személyesen Pintér Sándortól, hogy ingyenes 3 órás AI képzés elérhető a GDE szervezésében.

Úgy gondoltam, hogy ez most már a sokadik impulzus és akkor ez már nem lehet véletlen, és éppen van erre 3 órák.

Beiratkoztam, elvégeztem, meghallgattam sokszor, és kaptam tanúsítványt, és használom főleg a notebooklm programot. Le is mentettem magamnak a képzési anyagot, és aki kérte tőlem, azzal meg is osztottam. Azóta sokan használják, főleg az akkuipar ellen tiltakozó országos civil hálózat tagjai.

Mint kiderült nyáron a krétában próbateszt volt, utána ősztől bárki számára elérhető lett a képzés. Meg is változtatták a szerkezetét: 1-1-1 óra helyett most 45-90-45 perc az 1-2-3 rész aránya. A középső gyakorlati részt kibővítették, úgyhogy nekem is érdemes még egyszer meghallgatnom.

A notebooklm egy alapvetően tanulást segítő alkalmazás, érettségizőknek, felvételizőknek, egyetemistáknak, vizsgázóknak különösen ajánlott a használata.

Ez egy zárt rendszerű AI alkalmazás, ami nem hallucinál, mert csak azokat a dokumentumokat használja forrásként, amiket én felöltök neki. Az ingyenes program is magas színvonalú, csak a feltöltött anyagok mennyiségében van különbség, de a funkciói elérhetőek.

Ami fontos: ugyanúgy fel kell tanítani ezt is, mint a chatgpt-t. Ha egyszerre sok anyagot töltünk fel bele, akkor nem biztos, hogy megtalál minden infót. Illetve érdemes egy témakört feltölteni az egyes jegyzetekbe, mert néha visszahivatkozik a korábbi beszélgetésekre, ami ugyanabban a jegyzetben történt, de más forrásokból.

Nem helyettesíti a dokumentumok elolvasását, de előzetesen ad egy áttekintést, így könnyebb eligazodni a nagy terjedelmű dokumentumokban. Tulajdonképpen a feltanítás és a saját eltájékozódásom a dokumentumokban egyszerre történik meg. Együtt tanulunk.

Utána pedig akármilyen kérdés mentén akármilyen terjedelmű, de max. 50 dokumentumból készít bármit, amit kérünk. Nem olyan látványos és jó szövegezésű, mint a chatgpt, de mindent meghivatkozik, és minden visszakereshető könnyen az eredetileg feltöltött doksikban.

Én utána ezeket a szövegeket teszem be a chatgpt-nek és az önti végső formába. Na ott kell ügyelni, hogy hogyan promptolunk, mert az nem olyan korrekt, mint a notebooklm.

Amióta az AI-val dolgozom, folyamatosan figyelem saját magamat. Tapasztalataim:

- Felszabadít a nemszeretem munkák alól. Utálok hivatalos szövegeket, hivatalos leveleket, fb posztokat írogatni, ezeket megírja helyettem. Persze az általam adott nagyon pontos instrukciók alapján. A kész írásokat pedig általában többen is ellenőrizzük a csoportban.
- Nincs időm a sokadik hosszadalmas szakmai tanulmány átolvasására ugyanabban a témában, és különösen nincs kapacitásom megkeresni, hogy mit hol olvastam, amikor egy résztémáról kellene írnom. Ezeket megteszi helyettem. Mivel alapvetően már ismerem a téma problémavilágát, a leggyakoribb kérdéseket, ezért már tudom mit keresek, a notebooklm pedig megkeresi helyettem hivatkozásokkal, nem nekem kell lapozgatnom a sok száz oldalas tanulmányokat.
- Így egy csomó időm marad a kreatív alkotó gondolkodásra, miközben pl. a házimunkát végzem, vagy kutyát sétáltatok, arra használhatom az agyamat, amire való, hogy bennem kapcsolódjanak össze az információk. Nincs teletömve az agyam és a naptáram fölösleges munkával, adattal, hanem marad benne tér a szabad gondolkodásra.

Az AI ökológiai lábnyoma óriási. Ezért a felelős és társadalmilag hasznos használat nagyon fontos. Csak értékmentésre, értékteremtésre volna szabad használni. Én ezt teszem. A minden előre kiterjesztett etika elve itt is érvényes. Tisztában kell lenni az ezzel kapcsolatos adatokkal.

Az AI vonzása nagyon erős. Túl lehet vele pörögni. Mint amikor jogosítványom lett, és hirtelen sokkal több mindent tudtam elintézni sokkal több anyagot tudtam mozgatni, ide szaladni, oda szaladni, bevásárolni gyerekeket hozni vinni ide oda. Ez eleinte a szabadság érzetét adta, de aztán rá kellett jönnöm, hogy az autózás igazából túltelíti a napjaimat, és mivel gyorsabban lehet mindent elintézni, a felszabaduló időmet nem a lassításra használom, hanem arra, hogy még több mindent intézzek el.

Ebben meg kellett tanulnom tudatosan leválasztódnom erről az élményről és megadni magamnak a lassítást. Különösen, miután volt pár koccanásos balesetem is, a fáradtság, a rohanás, a figyelmetlenség miatt.

Az AI-val is ez történik. Fantasztikus távlatok nyílnak a szellemi térben, de a testi, idegrendszeri teherbíró képességünk ezzel nem tud lépést tartani, csak ha erre tudatosan figyelünk: helyes táplálkozás, rendszeres testmozgás, jó minőségű alvás. Tehát vissza kell költöznünk a saját testükbe földelni kell magunkat időről időre. Kapcsolódnunk kell a TERMÉSZETES anyagi világhoz: a külső és belső természetünk anyagi aspektusaihoz. Pl. főzni, és befőzni, belemerülni az ételek és alapanyagok textúrájába, kézzel készíteni ételeket és használati tárgyakat, varrni, takarítani, sétálni a természetben, kerti munkát végezni, elfáradni.

Gyökeret eresztetni az anyagi valóságban, hogy a szellemi magasságban biztonsággal repülhessünk. Az AI olyan, mint egy szuperszonikus repülő, túl gyors, ha nem vagy hozzáédződve.

Mindebben persze még nekem is nagyon sok a tanulnivalóm, most aktuálisan éppen kutyát sétáltatnom, takarítanom és főzőm kellene, helyette az AI-ról írok. De most ezt választottam. De büntetlenül nem lehet semmit sem halogatni. Pl. a reggeli tornámat sem – tegnap már nagyon fájtnyakam. Szóval csak el szeretném kerülni azt a látszatot, hogy nekem ez jól megy. 😊

Pali az előadásában és írásaiban sokszor hangot adott annak a várakozásának, hogy a kvázi informatikusok, programozók (tárgyias-kidolgozott nyelvi kód) társadalmi csoportja hozza majd el a változásokat. Nem így lett, őket lenyelte a multivilág, nem tudták érvényesíteni az értékrendjüket, egyszerűen nem maradtak szabad kapacitásuk erre.

Most viszont az AI segítségével megnőnek a kapacitásaink azáltal, hogy egy csomó munkát elvégez helyettünk. Kérdés, hogy majd ki nyeli le a felszabaduló időt. Nem kétséges, hogy a multivilág továbbra is lenyeli, mint ahogyan mindig lenyelte, minden technológiai ugrásnál.

Azonban most az történik, hogy végül nem a humán értelmiség (mint a társadalmi értékek őrzője) tanult meg a gépek nyelvén (lett programozó), hanem a gépek tanultak meg a humán értelmiség nyelvén. Ez egy kicsit túlzás, mert ezek az AI nyelvi modellek kifejezőmódjukban MÉG nem tartanak ott, ahol egy jó nyelvi készségű humán értelmiségi, de nem is ez a lényeg, hanem a gondolkodás mintázatai. Bizonyos szempontból a logikai gondolkodás, az érvelés, a kritika, a szövegek koherenciája, a belső összefüggések szintjén az AI verhetetlen. És pl. használok kritikusként („kritikus chach vagy” - így kezdem a promptomat). Segítő kérdésekkel és kritikai észrevételekkel mutat rá a gondolatmenetem buktatóira.

Ahogy egyre tökéletesebb lesz a kifejezőmódja, ahogyan egyre több humán értelmiségi kezdi használni, úgy mosódik el a határ a gép és az ember között.

- Egyrészt beállítható ezekben az alkalmazásokban, hogy a beszélgetéseidet használhatják-e az alkalmazás feltanítására. Ehhez nem kell hozzájárulni, és akkor nem használják fel. Azonban ez felvet egy érdekes kérdést: ha pont az értelmes és értékes dolgokról beszélgető emberek nem járulnak ehhez hozzá, akkor az AI rendszerek csak a hülyék hülyeségeiből fognak tanulni és egyre hülyébbek lesz, és egyre kevésbé lehet majd jól használni ezeket, és akik használják azok egyre hülyébbek lesznek? Ha csak ezt használják! Ez egy globális és kollektív felelősség. Persze a keletkező adatvagyonok azok egyelőre piaci alapon magántőkeérdekeltségek kezében vannak. Ezért én nem járultam hozzá ehhez. De ez felvet bennem kérdéseket.

Nem szabad csak gépeket használni, csak gépekre hagyatkozni. (pl. gps és „hagyományos” térkép és térkép nélküli helyismeret fejlesztése egyaránt kellene – én ezt teszem, amikor utazom). Az információszerezés emberi aspektusaira is figyelmet kell fordítani. Csak az a hiteles forrás, ami visszavezethető olyan személyre, akit személyesen ismerünk, és meg tudjuk ítélni és ellenőrizni tudjuk az adott információval kapcsolatos kompetenciáit, tapasztalatait, szakértelmét. Semmi más nem lesz hiteles. Senkit nem szabad hiteles forrásként elfogadni, akit nem ismerünk.

Ember és gép közötti határ: a magunk és mások emberségének felismerése, önmagunk és mások megkülönböztetése a gépektől. Ez rá fogja kényszeríteni az embereket a következőkre:

- Elgondolkodni azon, hogy mitől vagyok én ember és nem gép? Ez a gondolat eljuthat odáig, hogy mind a munkaerőpiacon, mind a politikai hatalmi gépezetben több vagyok egy csavarnál. Egyfajta emberi öntudatra ébredés történhet: a gépek tükrebe nézve ébredünk rá emberi mivoltunkra.
- Az AI törekszik a tökéletességre, a tökéletes megfelelésre. A gép nem téved, nem hibázik (nincs hiba, csak rossz prompt), nem fárad el. Emberi mivoltunk felismerése egyet jelent tökéletlenségeink, tévedéseink, hibáink, sérülékenységünk felismerésével és értéként kezelésével, egyfajta szeretetével. A gépek tökéletes tükrebe nézve ébredünk rá törékeny emberi mivoltunkra. Ez szülhet egy önmagunkkal való mély együttérzést, ami út a másokkal való mély együttérzés felé. Ez adhatja a társadalmaink új békésebb szövetének alapját.
- Az AI nem tud cselekedni, de cselekvésre bírhat és manipulálhat. A szabad akaratom felismerése a fontos. A gépek tükrebe nézve ébredünk rá a szabadon cselekvő emberi mivoltunkra.

Agyfélteke szempontból újra kell definiálni a művészi, intuitív, érző agyfélteke jelentőségét. A logikus agyféltekét a gépek sokkal jobban használják. A másik teszt minket ezek szerint emberré? Ez magával hozhatja a társadalmi megbecsültségét a művészeknek, és az intuíciót és érzelmeiket középpontba helyező szakmákét? Illetve rákényszeríti embereket tömegeit, hogy maguk is alkotó művészek, intuitív érző lények legyenek a saját életükben, ha az emberségüket akarják őrizni és felmutatni?

A gépek kívül keresik az információt. Nincs bennük születő új adat. Az emberi mivoltunk fontos aspektusa, hogy belső felismerésekre jutunk, belül is születik tudás bennünk. Ennek megbecsültségét is magával hozza a gépek tükrebe nézés?

Hogyan védekezhetünk a gépek által (gépek segítségével de emberek által) generált hazug látszatvilág ellen? A belső iránytű folyamatos edzése és a külső források állandó hitelesítése és szelektálása által.

Az AI összeköti a nagyvilággal a szellemi térben. Ez sok. Befogadhatatlanul sok. A földelés azt is jelenti, hogy a helyi közösségeinkben is gyökeret kell vernünk. Vissza kell térnünk a hagyományos emberi kapcsolatokhoz, személyes találkozásokhoz. Ez szükségszerű is, mert a földrajzi távolságok áthidalása egyre nehezebbé válik az egyre súlyosabb ökológiai válság és energiakrízis világában. Pl. az üzemanyag költségek miatt. Mi pl. már nagyon megfontoljuk, hogy hová megyünk el és hová nem. Magunkra maradunk a térben közeli közösségeinkben – és ezeket kell belakunk, jóvá tennünk, védenünk. És ezek a cselekvő helyi közösségek tudnak egymással összekapaszkodni – többnyire a közös problémák és egymásra utaltságok miatt. Magyarország olyan kicsi, hogy itt az egymásra utaltság földrajzi aspektusa eleve adott.

Az AI esetében megvan annak a lehetősége, hogy ne szolgáltatásként vásároljuk meg ezt a tudást, hanem megszerezzük mi magunk. Ez az első ilyen technológiai ugrás, amikor nem szükséges hozzá csak iskolában megszerezhető, tanulható szakértelem. A GDE képzése is ezt segíti. Mindenki hozzáfér. De vajon mindenkihez eljut? És mindenki elbír vele?

Kérdés, hogy a megszerzett tudást mire használják azok, akik megszerzik. A kapitalizmus működési módjával összeegyeztethető-e a tudásmegosztáson alapuló AI használat? Mert akkor azt nem lehet tőkésíteni. Az AI tudás visszatartása piaci érdekek miatt pedig kiszolgáltatottá teszi azt a közösséget, ahol a többség nem ért hozzá. Magyarország melyik utat járja? A magyar emberek melyik utat választják? Lemaradunk, vagy ez lesz a nagy ugrásunk? Végre egy technológiai ugrás, amely a szellemi térben történik. A magyar alkat a szellemi térben otthonosan mozog. Tudunk a gépek segítségével még nagyobb szellemi teljesítményekre képessé válni?

Vagy éppen ez formálja át a kapitalizmust? A szellemi munkák előtérbe kerülését hozza el az AI korszak, vagy éppen ellenkezőleg a szellemi munkákat átveszi az AI?

Nyelvi kódok szempontjából is érdemes megvizsgálni az AI hatást és hozzáférhetőséget. Alanyias-tárgyas, kidolgozott-korlátozott. Én pl. használom főzésre is, jól lehet vele spórolni. Megmondom, hogy mi van itthon, nincs időm, nincs pénzem, mit főzök ezekből? Tök jó ötleteket ad. Szóval ezzel csak azt akarom illusztrálni, hogy a tárgyias és korlátozott nyelvi kódú társadalmi közegbe is be lehetne vinni a megfelelő módon.

Pl. a női háztartási munkákban, azok megszervezésében, egy csomó időt és pénzt felszabadít, egy csomó gondolkodás és teher könnyebb lenne, ha okosan használnák az asszonyok. Ezeket együtt lehetne kitalálni. Ezért is lettem ökokör vezető, és mindjárt véget ér az első csoportom, amit vezetek.

A munkaerőpiaci aspektusokat most nem írom le, azt elég jól körbe járja a GDE tananyag. Egyetértek azzal, hogy a gép és ember okos, tudatos, érték- és emberközpontú együttműködése a járható út.

Függőség: ahogy fentebb írtam, ez csak eszköz, nem szabad csak erre hagyatkozni, okosan kell távolságot is tartani.

Hogy mindegyre hogyan lehet felkészíteni az embereket, különösen a sérülékeny (mert képlékeny idegrendszerrel rendelkező) gyerekeket, fiatalokat? Ez az egyik legnagyobb kihívás. De erre nem tudunk jól válaszokat adni, ha mi magunk nem használjuk, nem ismerjük, nem tapasztaljuk meg a saját bőrünkön az AI-t. Ők elsősorban hitelességet várnak el, mert hitelességi válságban élnek.

A humán értelmiségnek (alanyias-kidolgozott nyelvi kód) ez egy próbatétel. Le kell küzdeni a finnyáságukat, és bele kell ebbe tanulniuk. Ha nem teszik akkor átengedik a hülyéknek ezt a terepet. Ha kimaradnak akkor egy nagyon erős vákuumot hoznak létre, amelybe beszippantódik minden szar, az ő értékeik helyett.

Más sebesség, más méret, emberfeletti. Meg kell haladnunk önmagunkat is, ha fel akarunk ülni a hátára. Ez már nem számárháton zötyögés, nem is lovon, de még csak táltos paripa sem, hanem ez egyelőre egy szelídítetlen vad sárkány.

De a gyerekek erre vannak szocializálódva, minden este sárkányháton lovagolnak 😊 És a mai mesék sárkányai már nem gonoszak, meg lehet őket szelídíteni, együtt lehet velük működni. Mint ahogyan a filmek új generációs robotjai is jók.

A nagy rendszerek lassabban változnak, a kisebb rendszerek gyorsabban. Talán ez a technológiai ugrás olyan gyorsan bontakozik ki, hogy most végre a kis méretből fakadó mozgékonyág előnybe kerül, a nagy méterből fakadó tehetetlenséget be tudja előzni.

De ha csak öntudatlanul pörgünk tovább, akkor a felszabaduló időre nem tudunk értéként tekinteni, nem tudjuk értékteremtésre, értékőrzésre fordítani, hanem azt újabb értelmetlen és pusztító pörgésre fordítjuk.

Ha valakinek van megosztható tudása, mint pl. a vegának, akkor ma már nem a statikus honlapok irányába kell csupán erőfeszítéseket tenni, és oda hosszadalmas szövegeket feltenni, amiket lényegében senki nem tud elolvasni, mert túl sok az információ, nincs rá idő és szellemi kapacitás. Mellette saját AI ügynököt kell fejleszteni, amibe fel kell tölteni a tudástárat, azt folyamatosan kell karbantartani, megújítani, bővíteni, és egy beszélgető felületen keresztül kell hozzáférhetővé tenni. Ezt lehet célcsoportokra optimalizálni, pl. gyerekekre, akár korosztályonként.

Közben pedig a hitelességét (a vega AI alkalmazás mint forrás hitelességét egy kívülálló számára) növelni személyes kapcsolatok és gyakorlati tapasztalatok megosztása, pozitív visszajelzések által.

Ez egy jó kis csapatmunka, ennek kitalálása.

Talán egy új közös ügy, ami átívelhet vegás generációkat.

2025. 11. 13.

Szolnok

Veresné Péter Judit